

Les pensions i la pau social

- Per a la legitimitat de la reforma s'haurà de considerar que l'esperança de vida és proporcional a la renda

BERNARDO FERNÁNDEZ, Comissionat de l'Alcaldia de Barcelona per a la Tercera Edat

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 23.02.10

És molt probable que, si ningú hi posa remei, es trenqui la relació privilegiada que fins ara han mantingut els sindicats i el Govern, de manera especial amb el seu president, José Luis Rodríguez Zapatero. Sense cap dubte, se li poden retreure moltes coses al cap de l'Executiu, però si una cosa ha sabut cuidar han estat els seus vincles amb les forces sindicals. Aquest ha estat un dels factors que han fet factible la pau social al nostre país malgrat tenir més de quatre milions d'aturats.

Quan, fa unes setmanes, el Consell de Ministres va acordar posar en marxa el procés per prolongar l'edat de jubilació dels 65 anys actuals als 67, sense negociació prèvia i sense ni tan sols haver-ho consultat amb les centrals sindicals, s'estava posant en greu risc aquesta pau social. Davant d'una andanada d'aquestes dimensions, com no podia ser d'altra manera, els sindicats no van trigar gaire a reaccionar i van anunciar manifestacions i actes de protesta, amb la data d'avui com una de les dates centrals de les mobilitzacions.

Sense discutir la necessitat de modificar el sistema de pensions públiques per a la jubilació per fer-lo sostenible, tot indica que ni el moment ni la forma, ni tampoc el fons, són els més adequats. El moment no sembla el més idoni perquè aquesta pretesa reforma tindrà efecte d'aquí uns 15 anys i no té res a veure amb les polítiques anticrisi.

Per tant, el seu debat i posterior aprovació es pot fer de forma reposada i quan la tempesta econòmica que avui ens castiga hagi amainat. La forma –és a dir, llançar la proposta així, gairebé a la brava– xoca amb el tarannà d'un president que ha fet de la relació amb els sindicats un dels seus principals actius.

I després hi ha el quid de la qüestió: si és convenient o no prolongar la vida laboral de la classe treballadora. És cert que en els últims temps han estat moltes les veus autoritzades que han manifestat la necessitat d'una reforma del sistema públic de pensions d'Espanya perquè sigui viable. Segons els experts, el nostre model pot començar a tenir problemes de sostenibilitat a partir del 2020, perquè serà aleshores quan les persones de més de 50 anys superaran en nombre els compresos entre els 18 i els 49 anys. No hi ha dubte que en un sistema de repartiment com el nostre, on els ocupats són els que sufraguen la paga dels jubilats, l'envelliment de la població incideix de forma directa sobre la viabilitat del sistema. Ara bé, sense obviar això, s'ha de tenir molt presents altres factors tan determinants com l'evolució del mercat de treball o la situació econòmica. De la mateixa manera, seria una temeritat no considerar estudis d'epidemiologia social que ens adverteixen sobre les diferències en l'esperança de vida segons la qualificació professional. Així, per exemple, sabem que un treballador manual en atur té una esperança de vida inferior en 10 anys a un treballador qualificat no manual.

El sentit comú ens diu que, per ser legítimes, les reformes han d'estar basades en la justícia. Això significa que s'han de repartir les càrregues de forma equitativa entre els joves i la gent gran. Fins aquí no hi ha serioses discrepàncies. La cosa es complica quan es constata que la mort

no és democràtica: els rics viuen més temps que els pobres, cosa que origina grans desigualtats entre jubilats d'una mateixa generació. Per tant, s'hauria de tenir molt en compte que l'esperança de vida és més curta en la mesura en què la renda és menor. Són els treballadors amb les vides més curtes els que financen les pensions de rendes més grans, és a dir, dels que viuen més anys.

Amb aquestes dades sobre la taula, el primer que caldria fer és incrementar l'edat mitjana de jubilació (avui situada als 63,5 anys al nostre país) reduint les prejubilacions, pràctica habitual en moltes grans empreses. També seria interessant oferir incentius per als que vulguin mantenir-se en el mercat de treball. És molt possible que treballadors qualificats amb cotitzacions elevades vulguin seguir en actiu més enllà dels 65 anys si se'ls ofereixen condicions atractives per a això. Per contra, és difícil creure que ho faran els paletes, lampistes, personal de neteja o transportistes. Una altra possibilitat seria oferir la jubilació parcial: d'aquesta manera es possibilita una transició a la jubilació molt poc o gens traumàtica. És evident que hi ha alternatives a incrementar l'edat de jubilació.

En aquest context, seria bo que el Govern, amb el president al capdavant, fes seu el refrany que diu que rectificar és de savis, que aparqués els canvis i fes saber a sindicats i patronal que al seu moment seran convocats a consultes per emprendre la necessària reforma del sistema de pensions públiques per mantenir la seva viabilitat. Així, per una banda es mantindria la pau social i per una altra s'establirien les bases perquè al seu dia es pugui fer un debat reposat i serè, condicions indispensables perquè resulti fructífer. Sense cap dubte, per la pau social val la pena.